

Nto za Malongi ma Lukutakanu Zingu ye Salu Kieto kia Kikristu Nkand'a Malongi

2-8 KIA MALUSU

TUSALU TUNA MUNA DIAMBU DIA NZAMBI | TUKU 22-23

“Nzambi Otontele Abarayama”

(Tuku 22:1, 2) Vava mambu mama maviokele, Nzambi aludi otontele Abarayama, umvovese vo: “Abarayama!” Abarayama ovutwidi vo: “Mon’oyu!”² Nzambi obovele vo: “Dodokolo, bonga mwan’aku Isaki, o mwan’aku mosi kaka, ona otoma zolanga, wenda kuna nsi ya Moria, wantambika se lukau lwa ngioka vana mongo umosi muna miongo iku-songa.”

Eyingidilu dia 1/1/2012 luk. 23 tini kia 4-6

Ekuma Nzambi Kalombela Abarayama Kavana Mwan’andi se Kimenga?

Badika mvovo mia Yave kwa Abarayama: “bonga mwan’aku Isaki, o mwan’aku mosi kaka, ona otoma zolanga, . . . wantambika se lukau.” (Tuku 22:2) Tumwene vo Yave wayikila Isaki vo mwana mosi kaka ‘ona watoma zolwanga.’ Yave wazaya wo vo Isaki wantalu kakala vana meso ma Abarayama. I wau mpe Nzambi kebadikilanga Mwan’andi Yesu. Yave otoma zolanga Yesu, muna kuma kiaki, nkumbu miole kayikila Yesu tuka kun’ezulu vo “Mwan’ame anzolwa.”—Maku 1:11; 9:7.

Muna ndinga Kiyibere, e mvovo kasadila Yave vava kalomba kwa Abarayama vo kavana Isaki se kime-nga, ndomba ya luzitu misonganga. Nkwa ngangu mosi ofimpanga Nkand’a Nzambi wavova vo e mvovo kasadila Nzambi misonganga vo “MFUMU ozeye ntalu a lekwa kelombanga.” E ndomba yayi yakendeleka kikilu Abarayama; diau adimosi mpe, tulenda yindula e mpasi kamona o Yave vava Mwan’andi kamong’we mpasi yo fwa. Kieleka, ezazi i mpasi zisundidi kamona kala o Yave ye kesinga zo mona diaka ko.

Kana una vo tulenda funga makasi avo tutangidi dina Yave kalomba kwa Abarayama, diangangu mu sungamena vo Yave kayambula ko vo selo kiandi kia kwikizi kavana mwan’andi se kimenga. Kayambula ko vo Abarayama kabaka mfwilu usundidi mfwilu miawonso mina mase balenda baka; watanina Isaki kalembi fwa. Kansi, Yave kavukisa Mwan’andi ko

“wamvana mu kuma kia yeto awonso.” (Roma 8:32) Ekuma Yave kayambulwila vo kamona e mpasi zazi? Wavanga wo kimana ‘twavua’ o moyo.’ (1 Yoane 4:9) Ekwe mpil’a zola katusonga o Nzambi! Nga ediadi ke difwete kutufila ko mu kunsonga mpe o zola?

(Tuku 22:9-12) Balweke vana fulu kina Nzambi aludi kansonga. Abarayama otungidi e ziku, oyadidi e nkuni vana ntandu. Okangidi e moko yo malu ma Isaki wa mwan’andi, untensekele vana ziku, vana ntandu a nkuni.¹⁰ I bosi, Abarayama olambwidi o koko yo bonga e mbele kavonda o mwan’andi.¹¹ Kansi e mbasi a Yave imbokele tuka kuna zulu, oku vo: “Abarayama, Abarayama!” Yandi ovutwidi vo: “Mon’oyu!”¹² Mbasi obovele vo: “Kuvondi nleke ko, kumvangi konso diambu ko, kadi owau nzeye wo vo Nzambi ovuminanga kadi kungimini mwan’aku ko, o mwan’aku mosi kaka.”

(Tuku 22:15-18) Mbasi a Yave obokele diaka Abarayama mu nkumbu anzole tuka kuna zulu,¹⁶ obovele vo: “‘Ndidi e ndofi mu mono kibeni,’ u kavovele o Yave, ‘wau vo ovangidi e diadi yo lembi kungimina o mwan’aku, o mwan’aku mosi kaka,’¹⁷ sambula kikilu ikusambula, wokesa kikilu iwokesa e mbongo aku nze ntetembwa za zulu, nze senge vana kumu dia mbu. E mbongo aku ivua e mbanza za mbeni zau.¹⁸ Muna mbongo aku, e zula yawonso ova ntoto ivuila e nsambu, wau vo owididi e nding’ame.’”

Eyingidilu dia 15/10/2012 luk. 23 tini kia 6

Lemvokela Nzambi Wavwa Nluta Muna Nsilu Mian- di Kadila e Ndofi

⁶ Yave wa Nzambi wadia mpe e ndofi muna wete dia wantu alembi lunga vava kavova vo: “E nkali’ame kaka, u kavovele o Mfumu Yave.” (Yez. 17:16) Nkand’a Nzambi usonganga vo Yave wa Nzambi vioka nkumbu 40 kadia e ndofi. Nanga e ndofi itomene zayakana i ina kadia mu kuma kia Abarayama. Vioka mvu miayingi, Yave wakanga makangu mayingi yo Abarayama. Muna makangu mama, Yave wasonga vo e mbongo yasilwa nsilu mu luvila lwa Abarayama yadi kwizila, muna Isaki wa mwan’andi. (Tuku 12:1-3, 7; 13:14-17; 15:5, 18; 21:12) I bosi, Yave watonta Abarayama, wankanikina vo

katambika mwan'andi anzolwa se kimenga. Vana vau, Abarayama walemvokela Nzambi; wakubama mu tambika Isaki se kimenga, kansi mbasi a Nzambi wansima. I bosi, Nzambi wavova vo: "Ndidi e ndofi mu mono kibeni, . . . wau vo ovangidi e diadi yo lembi kungimina o mwan'aku, o mwan'aku mosi kaka, sambula kikilu ikusambula, wokesa kikilu iwokesa e mbongo aku nze ntetembwa za zulu, nze senge vana kumu dia mbu. E mbongo aku ivua e mbanza za mbeni zau. Muna mbongo aku, e zula yawonso ova ntoto ivuila e nsambu, wau vo owidi-di e nding'ame."—Tuku 22:1-3, 9-12, 15-18.

Vava Tusalu twa Mwanda

(Tuku 22:5) Abarayama ovovese ntaudi zandi vo: "Nusala vava ye buluku, omono yo nleke okuná tukwenda mu sambila Nzambi, i bosi tuvutuka."

Eyingidilu dia Fevelelo 2016 luk. 7 tini kia 13 Yave Wanyikila vo 'Nkundi Ame'

¹³ Vitila kasisa selo yandi, Abarayama wavova vo: "Nusala vava ye buluku, **omono yo nleke** okuná tukwenda mu sambila Nzambi, i **bosi tuvutuka**." (Tuku 22:5) Adieyi Abarayama kazola vova? Nga vuna kabavuna vava kavova vo ovutuka kumosi yo Isaki ekolo kazaya wo vo okumvana se lukau? Ve. Nkand'a Nzambi uvovanga vo Abarayama wazaya wo vo Yave olenda fula Isaki. **(Tanga Ayibere 11:19.)** Abarayama wazaya wo vo Yave wamvana nkuma wa wuta mwana kana una vo yandi yo Sara bakinunina. (Ayibere 11:11, 12, 18) Abarayama wazaya wo vo kuna kwa Yave, mawonso malendakana. Abarayama kazaya ko dina diadi vangama muna lumbu kiakina. Kansi, wakala yo lukwikilu vo avo divuila o mfunu, Yave ofula mwan'andi kimana e nsilu miawonso mia Nzambi mialungana. Ekiaki i kuma Abarayama keyikilwanga vo "se dia awonso bena yo lukwikilu."

(Tuku 22:12) Mbasi ovovele vo: "Kuvondi nleke ko, kumvangi konso diambu ko, kadi owau nzeye wo vo Nzambi ovuminanga kadi kungimini mwan'aku ko, o mwan'aku mosi kaka."

Perspicaz, vol. 3 luk. 315 tini kia 2-3 Teka Zaya yo Teki Kana

Ngangu za zaya mana mesinga vangama. Nswaswani ye ngindu za sia vo Nzambi wateka kana mawonso mevangamanga, divavanga vo e ngangu zandi za sola mana kazolele teka zaya zakala e

ngwizani ye nsiku miandi miansongi kumosi ye mana kasengomona mu kuma kia yandi kibeni muna Diambu Diandi. Nswaswani ye ngindu za sia vo Nzambi wateka kana mawonso, sono yayingi ya Bibila isonganga vo Nzambi oteka fimpanga e diambu divangamene yo baka e nzengo landila lufimpu kavangidi lwa diambu diadi.

I kuma vo muna Tuku 11:5-8 Nzambi oyikilwanga vo osidi e sungididi kiandi ova ntoto muna tala dina diavangamanga kuna Babele. I bosi wayindula dina kadi vanga muna vunzanesa e ntungilu yayina ya-lembi songa. Vava o bi wawokela muna Sodomo ye Ngomora Yave wazayisa e nzengo zandi kwa Abarayama (muna nzila ambasi) yo vova vo 'itala kana vo mavangu mau ngwizani mena ye kazu kindwakidi. Avo ke wau ko, **izaya e ziku**.' (Tuku 18:20-22; 19:1) Nzambi wavova vo watoma zaya Abarayama. Muna kuma kiaki, vava Abarayama kalwaka mu tezo kia zola kela Izaki se kimenga, Yave wamvovesa vo: "Owau nzeye wo vo Nzambi ovuminanga kadi kungimini mwan'aku ko, o mwan'aku mosi kaka." —Tuku 18:19; 22:11, 12; tezanesa ye Nek 9:7, 8; Ngai 4:9.

9-15 KIA MALUSU

TUSALU TUNA MUNA DIAMBU DIA NZAMBI | TUKU 24

"Nkento mu Kuma kia Isaki"

(Tuku 24:2-4) Abarayama ovovese selo kiandi kiambuta, ona walunga-lunganga yawonso kakala yau muna nzo: "Dodokolo, sia koko kwaku oku nsi a sina dia kulu kwame, ³ wadia e ndofi muna Yave, wa Nzambi a zulu ye Nzambi a ntoto, vo kubongela mwan'ame nkento ko vana vena o wan'amakento a Anekenani, omu nsi yayi izingilanga. ⁴ Kansi, ofwete kwenda kuna nsi ame, kuna kwa yitu yame, wabongela mwan'ame Isaki o nkento."

Eyingidilu N.º 3 2016 luk. 14 tini kia 3 'Kwenda Ikwenda'

Abarayama walomba Elieze kadia e ndofi vo ke bongela Isaki nkento kuna nsi a Kenani ko. Ekuma? Kadi esi Kenani ke basambilanga Yave wa Nzambi ko ngatu kunzitisa. Abarayama wazaya wo vo Yave wasikidisa ntangwa kadi tumba nkangu wauna mu kuma kia bi wau. Abarayama kazola ko vo mwan'andi kavukumunua muna mavangu mambi ma nkangu wauna. Wazaya wo mpe vo mwan'andi kiye-

kwa kiamfunu kekala kiau muna ndungan'a nsilu mia Nzambi.—Tuku 15:16; 17:19; 24:2-4.

(Tuku 24:11-15) Obubamese e samo lukufi ye sima kia maza kuna mbazi a mbanza. Nkokela kwakala, muna ntangwa ina akento bevaikanga mu kwenda teka o maza. ¹² I bosi, osambidi vo: “E Yave wa Nzambi a mfumu ame Abarayama, unsambula do mu lumbu kia unu yo songa walakazi waku kwa mfumu ame Abarayama. ¹³ Tala, ntelamene ova nto a maza, o wan'amakento a mbanza mu kwiza bena bateka o maza. ¹⁴ Ozevo, yambula diavanagamena owu, o ndumba ivovesa vo: ‘Dodokolo, kulumuna o mvungu aku yanua o maza,’ kamvutula vo: ‘Nua kwaku, inuika mpe samo zaku,’ yambula kakala nkento ona osolele mu kuma kia selo kiaku Isaki; i wau izayila wo vo osongele walakazi kwa mfumu ame.” ¹⁵ Una kamene samba ko, Rebeka olweke yo mvungu andi vana vembo. Rebeka mwan'a Betwele kakala, wa mwan'a Mileka, wa nkento a Nako, wa mpangi a Abarayama.

Eyingidilu N.° 3 2016 luk. 14 tini kia 4
‘Kwenda Ikwenda’

Elieze wazayisa ana bantambula vo vava kalwaka kuna sima kia Karani, wasamba kwa Yave wa Nzambi. Walomba kwa Yave kasolela Isaki nkento ambote. Aweyi kadi zayila vo ndioyo i ndumba osolelo? Elieze walomba kwa Nzambi vo o nkento kadi solela Isaki keza ku sima, kamvana maza ye samo zandi mpe. (Tuku 24:12-14) Nani walungisa mawonso mama? Rebeka. Yindula e kiesa kadi mona kele vo kayiwila o lusansu luna Elieze kazayisa kwa yitu yandi!

(Tuku 24:58) Babokele Rebeka, banyuvuidi: “Nga ozolele kwenda kumosi yo muntu ndioyu e?” Ovutwidi vo: “Nzolele kwenda.”

(Tuku 24:67) I bosi, Isaki onete Rebeka muna saba kia Sara wa ngudi andi. Muna mpila yayi, Isaki obongele Rebeka se nkaz'andi; unzolele kwayingi. Isaki ofiaulwisu mu kuma kia lufwa lwa ngudi andi.

Eyingidilu N.° 3 2016 luk. 14 tini kia 6-7
‘Kwenda Ikwenda’

Vitila kenda kuna nsi yayina, Elieze wayuvula Abarayama oku vo: ‘Adieyi mvanga avo nkento kezola kwiza yame ko?’ Abarayama wamvutula vo: ‘Avo i wau, ovevokele muna ndofi odidi.’ (Tuku 24:39, 41) Betwele mpe wazola vo Rebeka kasonga ngindu za-

ndi muna diambu diadi. Elieze wayangalala wau vo mawonso kavavanga malungana, muna kuma kiaki, vava o kuma kwakiá walomba vo kenda yo Rebeka kuna Kenani. Kansi, mase mandi bazola vo kakala yau mu lumbu kumi. Muna zaya e ziku kia diambu bavova vo: “Tubokel'o ndumba, twanyuvula.”—Tuku 24:57.

Owau, diavavanga vo Rebeka kabaka e nzengo. Nkia nzengo kabaka? Nga wadodokela mase mandi kimana balembi kunyambula kenda? Yovo nga wabadikila dio se lau dia yikama e nkubik'a Yave? E mvutu kavana zasonga una kabadikila e nsobani yadi vangama muna zingu kiandi. Wavova vo: ‘Kwenda ikwenda.’—Tuku 24:58.

Vava Tusalu twa Mwanda

(Tuku 24:19, 20) Vava kamanisi kunuika, ovo-vele vo: “Iteka mpe maza mu kuma kia samo zaku yavana ziyukuta.” ²⁰ Odukumuni-dukumuni o mvungu andi van'e nuinu dia bulu yo kwenda e ntinu nkumbu miayingi kuna sima mu teka o maza. Okwamanene teka o maza mu kuma kia samo zandi zawonso.

Eyingidilu N.° 3 2016 luk. 12-13
‘Kwenda Ikwenda’

Lumbu kimosi vava kamana teka maza, mbuta muntu mosi wayenda kunkika. O muntu ndioyo wamvovesa vo: ‘Dodokolo, umpana fimaza mu mvungu aku.’ E ndomba yayi, yaluzitu kikilu! Rebeka wabakula vo muntu ndiona nkangalu wandá kavanga. Vana vau, wakulumuna mvungu andi yo kumvana maza. Rebeka wamona vo muntu ndioyo samo kumi kakala zau, kansi e fulu kianuinanga e bulu ke kiakala ye maza ko. Rebeka wamona ekolo muntu ndioyo kantungunungana ye wazola kunsonga e ngemba, i kuma kavovela vo: ‘Itekela mpe samo zaku maza.’—Tuku 24:17-19.

Rebeka wavana maza kwa samo yavana e vuina diau diafokoka. Avo vuina diayingi kena diau, o samo olenda nua litro 95 za maza. Avo samu zazi-na vuina diayingi bakala diau, nanga Rebeka maza mayingi kateka. Kansi, o lusansu lusonganga vo e samo ke zakala ye vuina diayingi ko. Nga Rebeka wazaya vo e samo ke zakala ye vuina diayingi ko vava kabatekela maza? Nkatu. Wakala ye luzolo lwa sala ye fululu kiawonso muna songa kwa muntu ndioyo e fu kiandi kia tambula e nzenza. O mbuta

muntu watambulwila vo kavana maza kwa samo. Wamona vava Rebeka kayenda tekanga maza yo dukumuna mo vana vanuinanga e bulu.—Tuku 24: 20, 21.

Eyingidilu N.° 3 2016 luk 13 mvovo vana yanda. 'Kwenda Ikwenda'

O kuma kwafwa. Lusansu ke lusonganga ko vo Rebeka ola zayingi kaviokesa vana sima. Ke lusonganga mpe ko vo yitu yandi bakilekela vava kamanisa salu kiandi ngatu kwenda kumvava.

(Tuku 24:65) “Oyuvuidi kwa selo vo: “Nani ndiona okwizanga mu mpatu mu wanana yeto?” O selo ovutwidi vo: “I mfumu ame.” Muna diadi, Rebeka obongele fukwa yo fukila ntu andi.

Eyingidilu N.° 3 2016 luk 15 tini kia 3 'Kwenda Ikwenda'

Nze una usonganga e mvovo mia lubantiku lwa longi diadi, e lumbu kiyikilu kala kialwaka. Ekolo baviokanga e zunga kia Sude, okuma kwayantika o fwa. Rebeka wamona yakala dimosi wakangalanga muna nzanza. Nkand’a Nzambi uvovanga vo vana vau “okulumukini vana samo,” kavingila ko vo o samo kabubama. I bosi, wayuvula Elieze vo: ‘Nani ndiona okangalanga muna kiana, kawanana yeto?’ Vava kazaya vo i Isaki, wabonga tambala yo fuka o ntu andi. (Tuku 24:62-65) Ekuma? E kiakina sinsu kia luzitu muna ndiona wadi kala nkaz’andi. E vangu diadi dilenda badikilwa vo diaviokela e ntangwa o unu. Kansi, akala ye akento balenda longoka diambu diamfunu muna lulembamu lwa Rebeka, kadi yeto awonso zitiswa tuvavanga.

16-22 KIA MALUSU

TUSALU TUNA MUNA DIAMBU DIA NZAMBI | TUKU 25-26

“Esau Wateka Kimbuta Kiandi”

(Tuku 25:27, 28) Aleke bakudidi, Esau okituki-di nkongo ambote, mu nkonda kaka kayendanga, vo i Yakobo munkondwa lusembo kakala, wananginanga muna saba.²⁸ Isaki wazolanga Esau mu diambu dia mbizi kantwasilanga, vo i Rebeka wazolanga Yakobo.

**Perspica, vol. 2 luk. 464
Yakobo**

Nswaswani yo Esau wa nkongo watoma zolwanga kwa se diandi, ona wayendanga kaka mu nko-

nda, Yakobo oyikilwanga vo ‘munkondwa lusembo wananginanga muna saba,’ [tam mvovo wa Kiyibere] ona wasianga e sungididi muna salu kia vungula e mameme, wabundwanga e vuvu muna salu ya nzo ye watoma zolwanga kwa ngudi andi. (Tuku 25:27, 28) O mvovo wau wa Kiyibere **tam**, usadilwanga muna fulu yankaka mu yika awana ketondanga o Nzambi. Kasikil’owu, “abungudi a menga bemenganga munkondwa-kuma,” kansi Yave okutusikidisa vo e “zingu kiandi [munkondwa kuma] kuna ntuala kia luvuvamu.” (Nga 29:10; Nku 37:37) O Yobi wa “nkwa ziku yo unsongi,” wasonga vo munkondwa kuma [tam, mvovo wa Kiyibere].—Yobi 1:1, 8; 2:3.

(Tuku 25:29, 30) Lumbu kimosi, Yakobo supu kalandanga vava Esau katuka muna nkonda wayoya.³⁰ Esau ovovese Yakobo vo: “Dodokolo, umpampana fisupu fiambwaki una fiau, kadi mfwidi e mfune!” Ikuma kayikilwa vo Edome.

(Tuku 25:31, 34) Muna diadi, Yakobo ovovele vo: “Entete untekela e kimbuta kiaku!”³² Esau okwamanene vova vo: “Tala, mu fwa se ngina! E kimbuta nkia mfunu diaka kina kwa mono?”³³ Yakobo okudikidi vo: “Dia ntete e ndofi!” Odidi e ndofi, otekele kimbuta kiandi kwa Yakobo.³⁴ I bosi, Yakobo ove-ne Esau e mbolo ye fisupu fiambwaki, odidi yo nua, otelamene wele kwandi. Muna mpila yayi, Esau ovezele kimbuta kiandi.

**Eyingidilu dia Fevelelo 2019 luk. 16 tini kia 11
Ekuma Tufwete Vutulwilanga Matondo?**

¹¹ Diankenda vo vena yo wantu beyikwanga muna Nkand’a Nzambi ke basonga fu kia vutula matondo ko. Kasikil’owu, kana una vo **Esau** wasanswa kwa mase ana bazolanga yo zitisa Yave, kasonga luyangalalu ko muna mambu mavauka. **(Tanga Ayibere 12:16.)** Aweyi kasongela vo kakala ye fu kia vutula matondo ko? Esau wateka kimbuta kiandi kwa Yakobo wa nleke andi muna longa dimosi dia madia. (Tuku 25:30-34) Kuna kwalanda, Esau wakibanza muna nzengo kabaka. Kansi wau vo kayangalelanga ko ina kakala yau, kakala ye kuma kia funga makasi ko vava kalembi tambula e nsambu zavewanga kwa mwan’antete.

**Perspica, vol. 3 luk. 327
Mwan’antete**

Tuka kuna nz’ankulu, o mwan’antete wakalanga ye fulu kiatunda muna nzo, yandi wavinganga vana

fulu kia mfidi muna nzo. Kunku yole katambulanga muna lekwa ya se diandi. (Nsi 21:17) Yosefe wavuandisa Rubeni vana fulu kiandi vava badi-la va mosi, mun’owu wa nswa wa kimwan’antete. (Tuku 43:33) Kansi, nkumbu miayingi e Bibila ke kivananga zitu kwa mwan’a ntete ko muna yika o wana mun’owu wa ndandani bawutukila. Ezak’e ntangwa e fulu kiantete kivewanga kwa mwana wazikuka ona osonganga e kwikizi vana fulu kia vana kio kwa mwan’antete.—Tuku 6:10; 1 Tus 1:28; teza-nesa ye Tuku 11:26, 32; 12:4.

Vava Tusalu twa Mwanda

(Tuku 25:31-34) Muna diadi, Yakobo obovele vo: “Entete untekela e kimbuta kiaku!” ³² Esau okwamanene vova vo: “Tala, mu fwa se ngina! E kimbuta nkia mfunu diaka kina kwa mono?” ³³ Yakobo okudikidi vo: “Dia ntete e ndofi!” Odidi e ndofi, otekele kimbuta kiandi kwa Yakobo. ³⁴ I bosi, Yakobo ove-ne Esau e mbolo ye fisupu fiambwaki, odidi yo nua, otelamene wele kwandi. Muna mpila yayi, Esau ovezele kimbuta kiandi.

(Ayibere 12:16) nutoma kuyikenga valembi kala munta-zumba vovo nuina ngatu muntu olembi yangalelanga mambu mavauka, nze Esau ona wateka e kimbuta kiandi muna dia kumosi.

Eyingidilu dia Desemba 2017 luk. 15 tini kia 5-7 Yuvu Y’atangi

Owau yambula twabadika e sono kia Ayibere 12:16 kivovanga vo: “Nutoma kuyikenga valembi kala munta-zumba vovo nuina ngatu muntu olembi yangalelanga mambu mavauka, nze Esau ona wateka e kimbuta kiandi muna dia kumosi.” Ekuma Paulu kasonekena e mvovo miami?

Paulu wa ntumwa kavovela awana bakala se akulu a Masia ko. Nze una e sono kisonganga, wakasakesa Akristu ‘basingika nzila za malu mau.’ Muna mpila yayi, “ke badi funga ko muna vua nsambu za Nzambi.’ Paulu wavova vo Akristu ke bafwete kuyivana mu mavangu mazumba ko. (Ayib. 12:12-16) Kele vo bavanga wo badi kala nze Esau ona ‘kayangalelanga mambu mavauka ko’ ye wakendeleka Yave.

Esau wazinga muna tandu kiankulu. Muna kuma kiaki nanga wakala ye lau dia sunzula esi nzo andi muna kela yimenga. (Tuku 8:20, 21; 12:7, 8; Yobi 1:4, 5) Kansi Esau katokanenanga mambu

ma mwanda ko. Aweyi tuzayidi wo? Tuzeye e ziku kia diambu diadi kadi Esau wateka e kimbuta kiandi muna longa dimosi dia madia. Vana ntandu, Nzambi wavova vo e mbongo ya Abarayama yadi wanana ye mpasi. Nanga Esau wazola venga e mpasi zazi. (Tuku 15:13) Esau wasompana mpe ye akento wole ana ke basambilanga Yave ko. (Tuku 26:34, 35) Ekwe nswaswani yampwena vana vena Esau yo Yakobo ona wakazala ye selo kiakwikizi kia Nzambi aludi!—Tuku 28:6, 7; 29:10-12, 18.

(Tuku 26:7) O wantu vava banyuvulanga mu kuma kia nkaz’andi, Isaki wavovanga vo: “Oyandi nsang’ame.” Wonga kakala wau wa vova vo: “Oyandi nkaz’ame,” kadi wavova vo: “O wantu a fulu kiaki balenda kumponda mu kuma kia Rebeka,” kadi mote kikilu kakala.

Perspicaz, vol. 2 luk. 808 tini kia 5 Luvunu

Kana una vo Bibila kitumbanga e fu kia vuna, edia-di ke disongele ko vo tufwete zayisanga mambu ma ludi kwa awana ke bafwene mo zaya ko. Yesu Kristu wavana luludiku olu: “Ke nuvani lekwa yavauka kwa mbwa ko, ngatu tuba pelola zeno vana vena e ngulu kimana zalembi diatakeswa kuna nsi a kole yau yo viluka, zanutatika.” (Mat 7:6) Ekiaki i kuma Yesu lumbu kimosi kazola sasila mambu ko ngatu vana e mvutu zasikididi za yuvu, wau kazaya wo vo ediadi dilenda twasa vonza. (Mat 15:1-6; 21:23-27; Yoa 7:3-10) Wau vo Abarayama, Isaki yo Elesu, ke bazola sengomona ludi ko kw’awana ke basambilanga Yave ko, oyeto mpe i wau tufwete vanga.—Tuku 12:10-19; kapu kia 20; 26:1-10; Yos 2:1-6; Yak 2:25; 2 Nti 6:11-23.

23-29 KIA MALUSU

TUSALU TUNA MUNA DIAMBU DIA NZAMBI | TUKU 27-28

“Yakobo Otambwidi e Nsambu Zina Kafwanukini”

(Tuku 27:6-10) Rebeka ovovesu Yakobo wa mwan’andi vo: “Ngwidi se diaku ovovesenge Esau wa mpangi aku vo: ⁷ ‘Untwasila e mbizi a nkonda yo kundambila yo, yadia, kimana yasambula ova ndose a Yave vitila yafwa.’ ⁸ Owau e mwan’ame, toma wá yo vanga mana ikukanikina. ⁹ Dodokolo, wenda kuna kwin’e kambi, bonga ko wan’a nkombo wole

ana basundidi o wete, kimana yatoma kubalamba muna mpila ina o se diaku kezolanga. ¹⁰ I bosi, ubanata kwa se diaku kadia, kimana kasambula vitila kafwa.”

Eyingidilu dia 15/4/2004 luk. 11 tini kia 4-5

Rebeka—Nkento Avema ona Wavuminanga Nzambi

Bibila ke kivovanga ko kana vo Isaki wazaya wo vo Esau osadila Yakobo. Kana una vo i wau, Rebeka yo Yakobo bazaya wo vo Yakobo ovua e nsambu. Muna kuma kiaki, Rebeka wavanga diambu vava kawa vo Isaki osambula Esau vava kekunatina longa dia mbizi a nkonda. O Rebeka kavidisa vema kuna kala kwau ko muna kileke. Wavovesa Yakobo vo kantwasila wan’a nkombo wole, kimana kalamba o madia muna mpila ina o nkaz’andi kazolanga. I bosi, Yakobo wakivunina vo yandi i Esau kimana katambula e nsambu. Yakobo wamona o wonga. Kadi o Se diandi wadi bakula vo vuna kamvuna yo kunsiba. Kansi Rebeka wasiandama vo: “E mwan’ame, yambula e sibu kikaninu omu ngeye kiza kwa mono.” I bosi walamba o madia, wavuika e mvuatu mia Esau kwa Yakobo yo kumfila kwa nkaz’andi. —Tuku 27:1-17.

Bibila ke kivovanga ko ekuma Rebeka kabakila e nzengo zazi. Ndonga betumbanga e vangu dia Rebeka, kansi Bibila ke kitumbanga vangu diandi ko ngatu Isaki vava kabakula vo e nsambu kwa Yakobo zavewa. Kansi Isaki wakudikila diaka e nsambu za Yakobo. (Tuku 27:29; 28:3, 4) Rebeka wazaya dina Yave kasakula mu kuma kia wan’andi. Muna kuma kiaki, wavanga mawonso kimana Yakobo katambula e nsambu zina zamfwanukina. Ediadi ngwizani diakala yo luzolo lwa Yave.—Roma 9:6-13.

(Tuku 27:18, 19) Yakobo okotele vana vena se diandi yo vova vo: “E tata!” Oyandi vo: “Mon’oyu! Ngeye i nani e mwan’ame?” ¹⁹ Yakobo ovutwidi kwa se diandi vo: “Mono Esau wa mwan’aku ante. Mpangidi una umpovese. Dodokolo vumbuka, wadia e mbizi ame a nkonda, kimana wansambula.”

Eyingidilu dia 1/10/2007 luk. 31 tini kia 2-3

Yuvu Y’atangi

Bibila ke kisasilanga mawonso ko mafila Rebeka yo Yakobo mu vanga diambu diadi, kansi kivovanga vo e diambu diadi ku kinsalukisa diavangamena. Kansi, Diambu dia Nzambi ke ditumbanga vangu dia

Rebeka yo Yakobo ko ngatu songa vo vuna bavuna. E Bibila kitoma kiesesanga e diambu diadi.

Entete o lusansu lusonganga vo Yakobo wakala yo nswa wa tambula e nsambu za se diandi, kansi Esau kakala yo nswa wau ko. O Yakobo wasumba e kimbuta kia Esau ona wateka kio muna longa dia madia mu kuma kia nzala. ‘Esau waveza kimbuta kiandi.’ (Tuku 25:29-34) Muna kuma kiaki, vava kafinama o se diandi, Yakobo nsambu nzina vo zakukivuila kayenda tambula.

(Tuku 27:27-29) Yakobo ofinamene yo kumfiba, Isaki owilu e nsunga za nlele miandi. Unsambwidi yo vova vo: “Tala, e nsunga za mwan’ame zina nze nsunga za kiana kisambwilu kwa Yave. ²⁸ Yambula o Nzambi aludi kavana e unge dia zulu yo ntoto uyimanga e mbongo ye ulolo wa mbongo ye vinyu yampa. ²⁹ Yambula o nkangu wasadila, e zula yavumbamena. Kala mfumu a mpangi zaku, yambula wan’a ngudi aku bavumbamena. Konso ndiona okusiba, osibwa, konso ndiona okusambula, osambulwa.”

Perspicaaz, vol. 1 luk. 332 tini kia 5

Nsambu

Kuna nz’ankulu, o mase basambulanga o wana vava kiafinamanga o lufwa lwau. Ediadi ke diakala diambu diakete ko, kadi diatoma zitiswanga. Muna mpila yayi, Isaki wasambula Yakobo kadi wayindula vo i Esau wa mwan’andi antete. Isaki wayika e dienga ye nsambu kevua o Yakobo vana ntadisi a Esau. Kalukatikisu ko vo Isaki wadodokela Yave kimana e nsambu zazi zapongokela Yakobo wau vo yandi kibeni se mpofo kakala. (Tuku 27:1-4, 23-29; 28:1, 6; Ayib 11:20; 12:16, 17) Kuna kwalanda muna ntona zandi, Isaki wakudikila e nsambu za Yakobo. (Tuku 28:1-4) Vitila kafwa, entete Yakobo wasambula wana wole a Yosefe i bosi kasambula o wan’andi. (Tuku 48:9, 20; 49:1-28; Ayib 11:21) Diau dimosi mpe yo Mose, vitila kafwa wasambula e zula kiawonso kia Isaele. (Nsi 33:1) Muna mawonso mama e mfoko yasonga vo mana bavanga, makala se ungunza. Nkumbu miayingi vava muntu kasambulanga o nkwardi, watensekanga o koko kwandi vana ntandu a ntu wa ndiona kasambulanga.—Tuku 48:13, 14.

Vava Tusalu twa Mwanda

(Tuku 27:46–28:2) I bosi, Rebeka okwamanene vovesa Isaki vo: “Kina diaka ye kiese kia zinga ko

mu kuma kia wan'amakento a Kete. Avo Yakobo obongele nkento vana vena wan'amakento a Kete, nze wan'amakento a nsi yayi, e zingu kiame nkia mfunu kikala?"

28 Muna kuma kiaki, Isaki obokele Yakobo unsambwidi yo kunkanikina vo: "Kufwete bongela nkento muna wan'amakento a Kenani ko. ² Wenda kuna Padani-arami muna nzo a Betwele wa nkak'aku, wabongela nkento muna wan'amakento a Labani wa ngudi aku ankazi.

Eyingidilu dia 1/5/2006 luk. 6 tini kia 3-4
Lusadisu Muna Mokena yo Nkaz'aku

Nga mbokena za Isaki yo Rebeka zambote zakala? Vava Esau wa mwan'au kasompa wan'amakento wole a esi Kete, e mpasi zakota muna nzo au. O Rebeka "ovovese" Isaki vo: "Kina diaka ye kiesa kiza zinga ko mu kuma kia wan'amakento a Kete. Avo Yakobo [wa mwan'au] obongele nkento vana vena wan'amakento a Kete, . . . , e zingu kiame nkia mfunu kikala?" (Tuku 26:34; 27:46) Kieleka, wavovesa nkaz'andi mana mantokanesanga.

Isaki ovovese Yakobo vo, kabongela nkento muna wan'amakento a Kenani ko. (Tuku 28:1, 2) Rebeka wasonga e ngindu zandi. Akazi awaya batoma mokenanga mambu mampasi mabwanga muna zingu kiau kia nzo. Batusisila mbandu ambote ina tufwete landa o unu. Adieyi tuvova kele vo akazi ke bena ye ngwizani ko, mu kuma kia diambu dimosi? Adieyi difwete vangwa?

(Tuku 28:12, 13) I bosi, olotele ndozi, omwene sikada idongamene vana ntoto, o ntu a sikada ulweke yakuna zulu; e mbasi za Nzambi zimentenge yo kulumuka muna sikada. ¹³ Yave okedi vana ntandu a sikada, ovovele vo: "Mono i Yave wa Nzambi a Abarayama wa se diaku ye Nzambi a Isaki. E nsi yayi olavalele, ivana yo kwa ngeye ye kwa mbongo aku.

Eyingidilu dia 15/1/2004 luk. 28 tini kia 6
Mambu Mamfunu ma Nkand'a Tuku

28:12, 13—Ayeyi i nsas'a ndozi a Yakobo ya "sika-da" kamona? E sikada yayi yakala nze banga kia matadi, isonganga vo vakala ye mbokena zambote vana kati kwa ntoto ye zulu. Wau vo e mbasi za Nzambi bamantanga yo kulumuka muna sikada yayina, ediadi disonganga vo ambasi kiyekwa kia-

mfunu belungisanga muna salu kia Yave yo sadisa o wantu ana bena ye dienga diandi.—Yoane 1:51.

30 KIA MALUSU—5 KIA ABIDI

TUSALU TUNA MUNA DIAMBU DIA NZAMBI | TUKU 29-30

"Yakobo Osompele"

(Tuku 29:18-20) Yakobo ozolele Rakele, muna diadi ovovele vo: "Nzolele kusadila mvu nsambwadi mu kuma kia Rakele wa mwan'aku wanleke." ¹⁹ Labani ovovele vo: "Diambote yamvana kwa ngeye ke mu kumvana kwa yakala diakaka ko. Kala yame." ²⁰ Yakobo osadidi mvu nsambwadi mu kuma kia Rakele, kansi e mvu miami miakala nze lumbu yake te kwa yandi mu kuma kia nzol'andi muna Rakele.

Eyingidilu dia 15/10/2003 luk. 29 tini kia 6
Yakobo Wayangalelenga e Mambu ma Mwanda

O longo lwasikidishwanga vava toko diansompi kafutanga e nzimbu za kinzitikila kwa yitu ya ndumb'a nsompi. Kuna kwalanda, o Nsiku a Mose wasikidisa vo avo yakala olele yo ndumba a mwenze mu kingolo, kafwete futa 50 ma sekele za palata kwa se dia ndumba. Gordon Wenham nkwa ngangu mosi wavova vo olwalu i "lukau lwasunda muna longo" lwafwana futwa, kansi nkumbu miayingi "ke lwafwananga kikilu ko." (Nsiku 22:28, 29) Yakobo kafwana futa lekwa ko. Wasadila Labani mu mvu nsambwadi. Wenham wavova vo: "Wau vo kuna nz'a nkulu esi Babele ana ke basalanga lumbu yawonso ko batambulanga ndambu a sekele yovo sekele imosi muna ngonde (tezo kia 42 ye 84 dia sekele muna mvu nsambwadi), Yakobo wavana kwa Labani o lukau lwampwena lwa longo mu kuma kia Rakele." Labani watambula lukau lwalu vana vau. —Tuku 29:19.

(Tuku 29:21-26) Yakobo ovovese Labani vo: "E lumbu yame ya salu ifokokele, ozevo umpana o nkaz'ame kimana yavukana yandi." ²² Muna diadi, Labani okutakese wantu awonso a fulu kiokio yo lambisa e lambu. ²³ Kansi muna fuku, obongele Lea wa mwan'andi ankento, unete kwa Yakobo kimana kavukana yandi. ²⁴ Labani ovone mpe Zilepa wa ntaudi andi ankento kwa Lea kakala se ntaudi andi. ²⁵ Muna mene, Yakobo omwene vo i Lea! Ovovese Labani vo: "Nkia diambu diadi umpangidi? Nga ke mu kuma kia Rakele ko isadidi e?

Ekuma umpunini?” ²⁶ Labani obovele vo: “Ekiaki ke fu kieto ko kwaku, kia teka sompesa o nleke ke mu mwan’antete ko.

Eyingidilu dia 1/10/2007 luk. 8-9

Lusansu Iwa Mpasi Bamona Mpangi Z’akento ana “Batunga e Nzo a Isaele”

Nga o Lea nkubika kavanga mu vunginika Yakobo? Yovo mu kingolo kavangila wo muna lemvokela o se diandi? Avo i Rakele, akweyi kakala? Nga waza-ya dina diavangamanga? Avo wazaya dio, aweyi kamona? Nga wadi kulula e nzengo za se diandi ona wazala ye wisa? Bibila ke kivananga mvutu za yuvu yayi ko. Kiakala nkia diambu kayindula Rakele yo Lea, ezazi zakala se ntonta kwa Yakobo. Yakobo kasia nsilu kwa wan’a Labani ko kansi kwa yandi kibeni Labani kasia o nsilu oku vo: “Nga ke mu kuma kia Rakele ko isadidi e? Ekuma umpunini?” Labani wavutula vo: “Ekiaki ke fu kieto ko . . . kia teka sompesa o nleke ke mu mwan’antete ko. Lungisa ntete lumingu Iwa nkento ndioyo. I bosi ovewa diaka nkento akaka, kansi ofwete kunsadila diaka mvu nsambwadi.” (Tuku 29:25-27) Muna mpila yayi Yakobo wakota mu longo Iwa kinganda olu Iwatwasa e kimpala.

Perspicaz, vol. 1 luk. 459 tini kia 4 Longo

Nkinzi. Kana una vo longo ke lwavavanga mambu mayingi ko, e nkinzi mia longo kuna Isaele yankulu ntangwa yakiese kikilu yakalanga. Muna lumbu kiantete kia lukazalu, o ndumba ansompi wavanganga mambu mayingi muna nzo andi. Entete, wayowelanga yo kuyikusa o mazi. (Tezanesa ye Rute 3:3; Yez 23:40.) Ezak’e ntangwa, muna lusadisu Iwa akeno akaka, o ndumba ansompi watulanga mvuantu miakati ye robe diampembe dialekela diatoma tungua mun’owu wa ndendelo zandi. (Yer 2:32; Lus 19:7, 8; Nku 45:13, 14) Vava kakalanga ye ndendelo watulanga mpe nlunga ye nsanga, (Yes 49:18; 61:10; Lus 21:2) i bosi wayifukanga e veu tuka kuna ntu yamuna malu. (Yes 3:19, 23) Ediadi disonganga ekuma diakadila diasazu kwa Labani mu vunginika Yakobo. Muna kuma kiaki, Yakobo kazaya wo ko vo Labani Lea kamvana vana fulu kia Rakele. (Tuku 29:23, 25) Rebeka wafuka o ntu vava Izaki kafinamanga. (Tuku 24:65) Ediadi disonganga una kasakalela e wisa kia nzitikilandi.—1 Kor 11:5, 10.

(Tuku 29:27, 28) Lungisa ntete lumingu Iwa nkeno ndioyo. I bosi ovewa diaka nkento akaka, kansi ofwete kunsadila diaka mvu nsambwadi.” ²⁸ I una kavanga o Yakobo, olungisi ntete lumingu Iwa nkento ndiona; i bosi, Labani umvene Rakele wa mwan’andi ankento se nkaz’andi.

Vava Tusalu twa Mwanda

(Tuku 30:3) Rakele obovele vo: “O Bila wa ntaudi ame yandi oyu. Vukana yandi kimana kangutula o wana, yavuil’o wana muna yandi.”

Perspicaz, vol. 1 luk. 52

Wan’a Nsasi

O Rakele yo Lea babadikilanga o wana kawuta o Yakobo ye ntaudi zau vo wan’au. (Tuku 30:3-8, 12, 13, 24) O wana awaya batambulanga e vua dia se diau kumosi yo wana ana Yakobo kawuta ye akazi andi. O wana awaya, a Yakobo kikilu, wau vo e ntaudi zazi za akazi andi, o Raquele yo Lea bakala yo nswa wa kubabadikila vo wan’au kikilu.

(Tuku 30:14, 15) Muna lumbu ya nkutik’a witi, Rubeni wele kangadi muna mpatu, osolwele bundu ya mandrangore. Otwese yo kwa Lea wa ngudi andi. Muna diadi o Rakele ovovese Lea vo: “Dodo-kolo, umpana e yaka bundu ya mandrangore ya mwan’aku.” ¹⁵ Lea ovovese Rakele vo: “Nga obe-nze vo diambu diakete wau wabonga o nkaz’ame? Nga ozolele diaka baka e bundu ya mandrangore ya mwan’ame?” Rakele obovele vo: “Ke diambu ko, tusobana o unu, oyandi oleka yaku o fuku wau, ongeye umpana e bundu ya mandrangore ya mwan’aku.”

Eyingidilu dia 15/1/2004 luk. 28 tini kia 7

Mambu Mamfunu ma Nkand’a Tuku

30:14, 15—Ekuma Rakele kasobela e lau kakala dia yimita ye mandrangore? Kuna nz’a nkulu wantu basadilanga e mandrangore se nlongo emi miakululanga e mpasi. O wantu bakwikilanga mpe vo e mandrangore masadisanga akento muna yimita. (Nkunga a Solomo 7:13) Kana una vo e Bibila ke kivovanga ko ekuma Rakele kasobela e mvukana ye mandrangore, nanga wayindula vo mandrangore mekunsadisa mu yimita yo fokola e kisita kiandi. Kansi mvu miayingi miavioka i bosi Yave kanziula o mawuta.—Tuku 30:22-24.